

□

Minister **Korthals**: Voorzitter! Laat ik vooropstellen dat ik niet positief sta tegenover het initiatief van de stichting met de naam Strop. Maar ik neem het signaal dat door haar wordt afgegeven wel serieus. Laat ik daar heel duidelijk over zijn: er is natuurlijk in de samenleving op dit punt bepaald een zorg. Daarom is het goed dat gevraagd wordt welke acties wij zullen ondernemen om die zorg zoveel mogelijk weg te nemen. Ik stel hierbij voorop dat niet alle mogelijkheden kunnen worden uitgebannen. Het is onmogelijk te voorkomen dat delinquenten die terugkeren in de maatschappij ooit weer iets zullen doen. Wij kunnen wel proberen om die kans zo gering mogelijk te maken. Een van de mogelijkheden is om het instrument voor de inschatting dat recidive zal optreden, te verbeteren. Een tweede mogelijkheid is het ervoor zorgen dat degenen die met overheidstaken in die buurt zijn belast, op de hoogte worden gesteld van het feit dat zo iemand is teruggekeerd. In de derde plaats zal er natuurlijk toezicht moeten zijn op degenen die uit de TBS worden ontslagen. Het is belangrijk dat informatieverschaffing plaatsvindt, maar ik wil ervoor waken dat dit gebeurt richting de buurt en de buurtbewoners. Anders ga je inderdaad het pad van eigenrichting op. Dat neemt niet weg dat ik de verontrusting van het moment serieus neem.

Zie ik deze acties als signaal dat er weinig vertrouwen is in politie en justitie? Er zijn dezer dagen veelvuldig zaken waarbij ex-delinquenten zijn betrokken. Het is een taak voor de overheid om dat zoveel mogelijk te voorkomen langs de wegen die ik zojuist heb genoemd.

Waarom ben ik er tegen? Omdat het altijd onzeker is of de mensen die op een website staan, daadwerkelijk zedendelinquenten zijn, terwijl zij vervolgens daarvan wel de wrange vruchten plukken. Het is niet voor niets dat de overheid de samenleving moet beschermen. Wij moeten alles doen om eigenrichting tegen te gaan.

Hoe kan dat? Er zijn natuurlijk strafrechtelijke mogelijkheden. In dit geval is de wet waarschijnlijk niet overtreden, maar het openbaar ministerie houdt het in de gaten. Bij degenen die op deze manier reageren, hoop ik vertrouwen te

wekken met de genomen maatregelen.

Wat denkt de minister van het aan de rechter geven van de mogelijkheid om degenen die wegens een zedendelict zijn veroordeeld, de straf op te leggen dat zij moeten verhuizen? Ik heb daar nog geen afgerond oordeel over. De vraag wordt mij zo een, twee, drie gesteld; ik wil er langer over nadenken. Dat is overigens in het verleden al voor een deel gedaan. Als wij dit doen, zaden wij andere buurten met het probleem op. Wij moeten ervoor oppassen om allerlei bijkomende straffen in ons strafrecht op te nemen. Op zichzelf ben ik bereid de vraag nog eens goed te bekijken.

□

De heer **Dittrich** (D66): Mevrouw de voorzitter! Ik dank de minister voor zijn beantwoording, waarin hij duidelijk heeft aangegeven dat hij het een slechte ontwikkeling vindt als wij in de samenleving steeds meer vormen van eigenrichting gaan zien. De minister heeft gezegd niet positief te staan tegenover het voorstel van de stichting Strop om een website te openen, vanwege de gevaren die hieraan verbonden zijn.

Ik heb gezegd dat het in onze wetgeving onmogelijk is dat de rechter iemand strafrechtelijk veroordeeld om te verhuizen. De minister wil erover nadenken. Wij willen hem hierbij meegeven dat het in sommige situaties erg belangrijk kan zijn. Als iemand een ernstig zedenmisdrijf heeft gepleegd, zijn straf heeft uitgezeten en weer in zijn eigen huis terugkomt, is het mogelijk dat de ouders van misbruikte kinderen zich genoodzaakt voelen om te verhuizen. Wat D66 betreft moet een rechter in een bepaalde situatie kunnen opleggen dat iemand elders moet gaan wonen. Ik ben het met de minister eens dat in een andere buurt dan ook weer problematische situaties kunnen ontstaan. Daarom is het belangrijk dat de politie wordt geïnformeerd over de woonplaats van iemand, en dat ook de reclassering daarin een taak heeft. Daarmee kan als het ware een oogje in het zeil worden gehouden. Ik ben het volledig met de minister eens dat een buurt niet rechtstreeks via Internet of anderszins geïnformeerd moet gaan worden, omdat dat kan leiden tot allerlei ongeregelde acties, waarvan

ook onschuldige mensen het slachtoffer kunnen zijn.

□

Minister **Korthals**: Voorzitter! Ik heb begrepen dat de heer Dittrich meer een slotcommentaar gaf, dan dat hij mij nog een vraag heeft gesteld.

Vragen van het lid Karimi aan de minister-president, minister van Algemene Zaken, over **een voorgenomen handelsmissie onder leiding van staatssecretaris Ybema naar Cuba, later deze week**.

□

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Voorzitter! De wijze waarop de reizen van bewindspersonen naar landen waar sprake is van structurele mensenrechtenschendingen worden voorbereid, wordt een steeds meer gênante vertoning. Al weken kunnen wij in kranten lezen hoe de ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken over elkaar heen rollen over de reis van een handelsdelegatie, onder leiding van staatssecretaris Ybema naar Cuba. China en Indonesië zijn Cuba voorafgegaan. De minister van Buitenlandse Zaken heeft herhaaldelijk de Kamer laten weten dat bij het aangaan van een relatie met gevoelige landen – dat is zijn eufemisme voor landen die voortdurend de mensenrechten schenden – hij eerst naar die landen zou moeten afreizen om de politieke kaders vast te stellen, voordat een eventuele handelsmissie naar die landen afreist. In februari 1999 bezocht ook de directeur-generaal politieke zaken van Buitenlandse Zaken Cuba, ter voorbereiding van een eventuele reis van zijn minister. Toen al bleek dat de Cubaanse gesprekspartners, onder wie de minister van buitenlandse zaken, geen oor hadden voor de mensenrechtenkwesities. “De gesprekspartners ontkenden dat van enig gebrek aan vrijheid van het individu of schending van mensenrechten sprake was.” Deze ambtelijke missie vond ook nog eens plaats voordat Cuba de strengere wetgeving met hogere straffen implementeerde inzake contacten van Cubanen met het buitenland. Ook had het proces tegen vier bekende dissiden-

Karimi

ten nog niet plaatsgevonden. Dus geen reis van de minister van Buitenlandse Zaken naar Cuba, maar toch, ondanks de lijn van Van Aartsen en de duidelijk aantoonbare verslechtering van de mensenrechtensituatie, gaat de handelsdelegatie onder leiding van staatssecretaris Ybema naar Cuba.

Voorzitter! Dit gebrek aan samenhang, en deze ruzie in het regeringsbeleid, hebben een beschamend niveau bereikt. Daarom de volgende vragen aan de minister-president.

Is de minister-president het met mij eens, dat de relatie met de landen die structureel de mensenrechten schenden, onderdeel is van het buitenlandse beleid? Deelt dit kabinet het beleid van Van Aartsen, dat bij bezoeken aan gevoelige landen allereerst de politieke kaders door de minister van Buitenlandse Zaken moeten worden vastgesteld, voordat er een handelsdelegatie afreist? Hoe beoordeelt de minister-president het feit dat de staatssecretaris voor buitenlandse handel een handelsmissie naar Cuba op eigen houtje heeft gepland en voorbereid? Wie is voor deze gang van zaken verantwoordelijk? Aan de voorwaarden die de minister stelt aan een politiek bezoek van een handelsdelegatie is in het geval van Cuba niet voldaan. Wat is dan de bedoeling van de reis van staatssecretaris Ybema, en is het niet juist een verkeerd signaal? Wat vindt de minister-president ervan dat de minister van Buitenlandse Zaken op het laatste moment moet proberen met aan de delegatie toegevoegde ambtenaren en/of het schrijven van brieven de schade te beperken?

□

Minister **Kok**: Voorzitter! Als ik het goed heb, beantwoord ik deze vragen vanwege het verblijf buitenslands van de minister van Buitenlandse Zaken. In de contacten die over dit onderwerp hebben plaatsgevonden, is gistermorgen volledige overeenstemming bereikt tussen de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Economische Zaken over het bezoek en de wijze waarop dat vorm krijgt. Overigens heeft dit onderwerp in het verkeer met de Kamer een lange voorgeschiedenis. Ik wijs op antwoorden van 20 april 1999 op vragen die onder andere door mevrouw Karimi zijn gesteld, waarin

de minister van Buitenlandse Zaken, mede namens de staatssecretaris van Economische Zaken, aangeeft wat de betekenis is van het zoveel mogelijk intensiveren van de dialoog met Cuba. Nadien zijn er omstandigheden ontstaan die het, naar het inzicht van de minister en het gehele kabinet, nodig maakten om de contacten met Cuba voort te zetten, ook op het niveau van de ministers van buitenlandse zaken.

Dat heeft onder andere geresulteerd in een gesprek op 22 september jl. tijdens de Algemene Vergadering van de VN waarin minister Van Aartsen indringend aan de minister van Cuba heeft duidelijk gemaakt wat de zorgen en opvattingen van Nederland zijn met betrekking tot de mensenrechtensituatie in Cuba. De contacten die er sinds dat gesprek tussen Havana en Den Haag hebben plaatsgevonden, hebben minister Van Aartsen ervan overtuigd dat een kritische dialoog thans de meest effectieve bijdrage kan leveren aan de verbetering van de mensenrechtensituatie in Cuba. Concreet heeft dit ertoe geleid dat er precieze afspraken zijn gemaakt over een brief die staatssecretaris Ybema namens de Nederlandse regering meeneemt naar Havana en over de wijze waarop hij de gesprekken met alle verantwoordelijken zal voeren. Daarin zal aandacht worden geschonken aan de problematiek van de mensenrechten. Anders gezegd, het mensenrechtenvraagstuk en de opvattingen van de Nederlandse regering terzake, zoals verwoord door minister Van Aartsen, met de steun van het gehele kabinet, krijgen voluit de aandacht tijdens het bezoek van staatssecretaris Ybema. Er is ook afgesproken dat de plaatsvervangend directeur-generaal politieke zaken van Buitenlandse Zaken deel zal uitmaken van de delegatie. Het is en blijft een handelsmissie, maar dan met een hoog politiek karakter als het gaat om het aan de orde stellen en kritisch bespreken van de mensenrechtensituatie in dat land. Nederland staat daar namelijk buitengewoon kritisch tegenover.

□

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter! Ik dank de minister-president voor de antwoorden. Ik heb helaas op mijn eerste vraag geen antwoord gekregen. Hoe staat het kabinet ten opzichte van de

lijn van minister Van Aartsen, dat in dergelijke situaties de politieke kaders door het ministerie van Buitenlandse Zaken zullen moeten worden vastgesteld en dat daarna pas een handelsrelatie tot stand kan komen? Verder refereert de minister-president aan het gesprek tussen de minister van buitenlandse zaken van Cuba en onze minister. Daarin is gevraagd om een brief van Cuba. Die brief is nog steeds niet uit Cuba gekomen. Dat is een ondersteuning van mijn argumentatie dat Cuba geen open oor heeft voor wensen vanuit Nederland.

De woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken, de heer Jochems, zei vanochtend in het Algemeen Dagblad dat Cuba deze handelsdelegatie politiek uit zal buiten en dat er nauwelijks ruimte zal zijn voor gesprekken over mensenrechten. Hoe staat de minister-president daar tegenover?

□

Minister **Kok**: Voorzitter! De politieke kaders waarbinnen deze reis plaatsvindt, zijn met volledige instemming en op initiatief van de minister van Buitenlandse Zaken vastgesteld. Na het bezoek aan New York, waar collega Van Aartsen met de Cubaanse minister heeft gesproken, was er inderdaad sprake van een brief die vanuit Havana naar Den Haag zou komen. De Cubaanse minister zou daarin nader ingaan op de opvattingen van Cuba, dit in reactie op het gevoerde gesprek in New York. Die brief is aanvankelijk in het vooruitzicht gesteld. De tijd verstreek en na het afgelopen weekend hebben wij vast kunnen stellen dat die brief er nog steeds niet was. De minister van Buitenlandse Zaken heeft toen een afweging moeten maken tussen het belang van een kritische dialoog met Cuba en de eventualiteit van een volledig niet door laten gaan van het handelsbezoek met alle negatieve gevolgen van dien. De minister heeft vanmiddag op de radio vanuit Washington, waar hij thans verblijft, laten weten dat hij nog steeds goede redenen heeft om aan te nemen dat er op korte termijn een schriftelijke reactie uit Havana zal komen, maar hij vond het gisterochtend niet langer verantwoord om onduidelijkheid over het doorgaan van het bezoek te laten voortbestaan. Had hij dit niet gedaan, dan was er

Kok

vanmiddag waarschijnlijk gedebatteerd over de vraag waarom er nog steeds geen knoop was doorgehakt.

Dan kom ik bij de uitlatingen van een woordvoerder in een van de ochtendbladen. Die komen uiteraard in de allereerste plaats voor zijn rekening, maar ik heb begrepen uit de contacten die Algemene Zaken onderhoudt met betrokkene, dat hij zich in de wijze waarop hij is geciteerd niet kan vinden.

De **voorzitter**: Er hebben zich nog twee leden gemeld voor dit onderwerp. Die zal ik nog het woord geven en dan zullen wij deze vragenronde moeten sluiten vanwege de tijd. Ik zeg dit, omdat ik hiermee aan wil geven dat de Kamer in veel gevallen bij het stellen van mondelinge vragen over de voorgeschreven tijd heengaat. Op deze manier kan nooit een planning gemaakt worden voor het aantal mondelinge vragen dat aan de orde kan komen tijdens het vragenuur. Vanaf volgende week zal ik dan ook de microfoon uitzetten als sprekers zich niet aan de tijd houden.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Mevrouw de voorzitter! De CDA-fractie heeft zich hogelijk verbaasd over het gehaketak tussen het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Buitenlandse Zaken over de Cubareis. Hoe is het mogelijk dat pas afgelopen maandag, terwijl men van plan is donderdag af te reizen, een definitieve beslissing wordt genomen? In het voorjaar kregen wij al de informatie dat de staatssecretaris van Economische Zaken een bezoek aan Cuba zou brengen. Dan mag je toch aannemen dat alles in gang is gezet, dat er een kritische dialoog komt. Hoe is het mogelijk dat er dan op het laatste moment een kink in de kabel komt? De CDA-fractie vindt dat er eenheid van beleid moet zijn. Als er een reis wordt voorbereid, dan moeten onderwerpen als mensenrechten en handel impliciet worden meegenomen. Die twee zaken kunnen samengaan, mits afgewogen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Ardenne, deze week kunt u nog zo lang spreken, maar volgende week kan dat niet meer. U moet nu afronden.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Ik verneem graag de reactie van de minister-president op deze handelwijze. Nederland slaat hiermee geen goed figuur.

Minister **Kok**: Voorzitter! Mevrouw Van Ardenne vraagt zich af waarom pas op maandag een definitief besluit is genomen. Ik heb daarover al iets gezegd in antwoord op mevrouw Karimi. Naar de mening van de minister van Buitenlandse Zaken was het van het grootst mogelijke belang om aan Havana tot het laatste moment waarop wij moesten beslissen, duidelijk te maken dat die schriftelijke toezegging ook werd gehonoreerd. Dan doel ik op de toezegging dat er zwart op wit een reactie zou komen uit Havana op het niet mis te verstane betoog dat collega Van Aartsen in New York aan het adres van de Cubaanse collega van buitenlandse zaken heeft gericht. Maandag konden wij niet langer wachten. Toen is besloten, opnieuw in volle eensgezindheid, om vanwege het belang van de kritische dialoog de reis toch door te laten gaan, ondanks het uitblijven van de brief. Daarbij is nadrukkelijk gesteld dat de reis het karakter van een handelsmissie heeft, maar dat ook de politieke mogelijkheid benut moet worden om ter plaatse uitdrukking te geven aan onze opvattingen over de mensenrechtensituatie op Cuba. Ik ben het niet met mevrouw Van Ardenne eens dat dit het aanzien van Nederland zal schaden. Nederland komt niet terug op de wenselijkheid van bepaalde economische betrekkingen, maar tegelijkertijd benutten wij deze reis om heel duidelijk en scherp tot uitdrukking te brengen wat wij vinden van de situatie in dat land. Dat blijkt mondeling en dat blijkt schriftelijk.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: De heer Rietkerk heeft op 12 oktober verzocht om het verslag van het algemeen overleg over pepperspray aan de agenda toe te voegen. Als het niet de grootste haast heeft, zou ik dat liever volgende week doen, tenzij de heer Rietkerk mij er nu van kan overtuigen

dat het deze week moet. Ik zie dat hij daar geen behoefte aan heeft.

Derhalve stel ik voor, dit verslag toe te voegen aan de agenda van de volgende week.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Regels inzake het recht op aanpassing van de arbeidsduur (Wet aanpassing arbeidsduur) (26358)**.

(Zie vergadering van 12 oktober 1999.)

In stemming komt het nader gewijzigde amendement-Bijleveld-Schouten/Van Middelkoop (stuk nr. 34, II) tot het laten vervallen van artikel 1.

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, het CDA, het GPV, de RPF en de SGP voor dit nader gewijzigde amendement hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.

Ik stel vast, dat door de verwerping van dit nader gewijzigde amendement de andere op stuk nr. 34 voorkomende nader gewijzigde amendementen als verworpen kunnen worden beschouwd.

Artikel 1 wordt zonder stemming aangenomen.

In stemming komt het gewijzigde amendement-Bijleveld-Schouten (stuk nr. 28, II).

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, het GPV, de RPF en de SGP voor dit gewijzigde amendement hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.

Ik stel vast, dat door de verwerping van dit gewijzigde amendement de andere op stuk nr. 28 voorkomende amendementen als verworpen kunnen worden beschouwd.

Het opschrift boven artikel 2 wordt zonder stemming aangenomen.

In stemming komt het amendement-Bussemaker c.s. (stuk nr. 14).

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de